

JESPER SKOV & MIKKEL THRANE LASSEN

ITALIENS HISTORIE

LINDHARDT OG RINGHOF 2016

ITALIENS SAMLING

Omkring 1848 voksede tanker om det nationale og forestillingen om det særligt italienske frem og spørgsmålet var i højere grad hvem, der skulle stå i spidsen for en italiensk samling, end om det var en god ide.

Kongen og regeringen i Piemonte ville meget gerne stå i spidsen for et samlet Italien. Den største forhindring for en samling var Østrig, der som en stor og magtfuld nabo ikke havde noget ønske om et stærkt Italien. Dele af det italienske område var desuden direkte under østrigsk kontrol. Men regeringen i Piemonte fik en række andre italienske stater engageret i en militær aftale, og sammen lykkedes det at fravriste Østrig det område, der hedder Lombardiet. De stater, der i fællesskab var gået imod Østrig havde i praksis intet andet tilfælles end deres modvilje imod Østrig. Til trods for deres selvopfattelse som bærere af et fællesskab omkring det italienske havde de ikke fælles kultur, politik eller sprog. Det, der bandt dem sammen var et lidt uklart nationalisme-begreb: de opfattede sig som italienske stater, der bekæmpede en ikke-italiensk stat.

Med denne nationale forankring var man ikke blot fælles om at synes, at østrigerne var fjenden, fordi de besatte italiensk land – men også fordi de ikke var italienerne. Dermed var østrigerne noget andet end napolitanerne, toscanerne, piemonteserne og indbyggerne i Pavestaten. At man så reelt ikke havde andet tilfælles, end at man boede på samme halvø, var mindre relevant i samtiden. Den italienske nationale identitet opstod således som en modsætning til noget ”andet” (eller ”de andre”) – hvilket for øvrigt gælder ganske mange nationale identiteter.

Derfor satte Piemontes anneksion af Lombardiet og Østrigs modangreb rammen for en fælles italiensk identitet. Ganske vist tabte den italiske alliance krigen, men det var første gang siden antikken, at næsten hele Italien var mobiliseret imod en fælles fjende i det, der siden er blevet kaldt den Første Italienske Uafhængighedskrig i 1848.

Østrigerne, under ledelse af general Josef Radetzky von Radetz (1766-1858), vandt Lombardiet tilbage i slaget ved Custoza den 24.-25. juli 1848. Nederlaget skyldtes delvist Kong Karl Alberts ringe militære dømmekraft og manglende politiske tæft, og opfattes af italienerne som en katastrofe. Tilhiden til Karl Albert var ganske forsvundet, og republikanernes krav om en fælles forfatning for hele Italien, en *constituente*, blev mere højlydt og mere realistisk. Kongen blev endeligt overtalt til at abdicere til fordel for sin søn, Victor Emanuel 2. (1820-1878). Han blev hurtigt centrum for den monarkiske fløjs vision om et samlet Italien under én konge.

RISORGIMENTO

Risorgimento kaldes den romantiske strømning i italiensk historie, der fra midten af 1800-tallet kæmpede for at genrejse Italien som samlet og uafhængig nation. Bevægelsen ønskede med andre ord at Italien skulle være uafhængigt af udefrakommende magter. Begrebet anvendes også om den historiske periode, hvori den italienske samling fandt sted, nemlig 1859-60 (helt samlet blev Italien dog først i 1870). Centralt i *Risorgimento*-bevægelsen stod også forestillingen om at det samlede og uafhængige Italien skulle indtage sin historiske plads som kulturelt, økonomisk og politisk centrum i Europa.

Risorgimento-bevægelsen var altså stærkt knyttet til 1800-tallets romantiske forestillinger om nation og folk. Italien, som vi kender det i dag, var ikke i denne periode klart afgrænset. Der var intet, der klart samlede hverken en nation eller et folk, og hvad der skulle indeholdes i en italiensk

REGENTEN

Victor Emanuel 2. (1820-1878), konge i Piemonte, ældste søn af kong Karl Albert. Efter Karl Alberts nederlag i krigene imod Østrig i 1848-49, overtog Victor Emanuel tronen, og blev således konge af Kongedømmet Sardinien i perioden 1849-1861. Herefter blev han det samlede Italiens første konge fra 1861-1878, men beholdt alligevel totallet efter sit navn. Han har fået hædersbetegnelsen 'Fædrelandets fader' (Padre delle patria).

POLITIKEREN

Camillo Benso di Cavour (1810-1861) var premierminister i Piemonte, hvor Victor Emanuel 2. var konge. Han var ikke den store bannerfører for italiensk samling, idet han først og fremmest var realpolitiker og optaget af at sikre sin egen stat så meget politisk indflydelse som muligt – hvilket der jo heller ikke er noget galt i. Han var totalt uinteresseret i den italiske halvø, og havde ikke været syd for Torino før han blev premierminister i det samlede Italien. Hans fascination var rettet mod nord, imod London og Paris. Ikke blot var han ikke aktiv i kampen for italiensk samling, han hånedede direkte ideen. Så sent som i 1856 kritiserede han politikere, der var for optaget af 'Italiens samling og andet nonsens' til at tage del i rigtige politiske diskussioner. Først da han blev optaget af at komme i krig med Østrig (se kilde 8 og 9), indså han at de patriotiske følelser, som ideen om italiensk samling bar i sig, kunne anvendes politisk.

Som europæisk statsmand var Cavour ikke en succes. Han var uklar omkring international politik og upålidelig i internationalt samarbejde – en tradition hans efterfølgere fortsatte og som gav Italien et ry for utroværdighed. Men han blev

støttet af flere europæiske magter, særligt England og Frankrig, der ønskede at den italienske samling skulle lykkes.

Som Victor Emanuels førsteminister samarbejdede han tæt med kongen om de beslutninger, der førte til italiensk samling – og han blev også det samlede Italiens første statsminister. Han sad dog kun i tre måneder, idet han døde i 1861, men nåede at være med til at skrive det samlede Italiens første forfatning.

IDEOLOGEN

Giuseppe Mazzini (1805-1872) var som ung med i Den Franske Revolution og optændtes af den revolutionære vision om et samfund baseret på folkets vilje og en stat båret af det nationale fællesskab. Efter revolutionen begyndte Mazzini at drømme om et samlet Italien, og blev den italiener, der mere end nogen anden formulerede visionen om Italien.

Mazzini kombinerede tidens romantiske strømning, med dyrkelsen af eneren og driften imod store og heroiske gerninger, gerne med uselviske ofre involveret, med en anden af tidens strømninger: den revolutionære. Han var indbegrebet af den romantisk revolutionære, selvom det mere var i tanke end i handling. Handling lod han sin med-revolutionære Garibaldi om.

For Mazzini skulle Italien genoplives eller genfødes – der var for ham tale om en nation, der naturligt og historisk hørte sammen som en enhed, men som af forskellige årsager i en periode havde været splittet. At der intet historisk holdepunkt var i denne opfattelse generede ikke Mazzini, lige så lidt som at hans opfattelse af en nation: et område med samme sprog, var så fjernt fra Italien som det kunne komme, hvor højst 5-10 % af italienerne på Mazzinis tid talte den dialekt, vi i dag kalder italiensk.

Mazzini var den klassiske undergrundsrevolutionære, medlem af flere hemmelige selskaber, der havde til formål at vælte magthaverne. I 1830'erne planlagde han flere kup i Italien fra sit franske eksil, og blev i 1834 dømt til døden *in absentia* i Torino for et kupforsøg mod Piemonte. Som et vidne om Mazzinis store betydning er der opsat en kæmpe statue af ham midt i Central Park i New York, selvom de fleste forbipasserende New Yorkere og turister næppe aner hvem manden er.

nation var ikke klart. Af mangel på en fælles kultur, et fælles sprog og en fælles historie var det afgørende at finde fælles-skabende elementer, fx fælles fjender eller et fælles mål, samt dyrkelsen af italienske helteskikkelser, der kunne give ideen om Italien krop og indhold. Målet om et samlet Italien, et fælles folk med en central plads i Europa og heltedyrkelsen levede videre i Mussolinis fascisme, der på mange måder var en logisk konsekvens af risorgimentobevægelsen.

Risorgimento, altså samlingen af Italien til en samlet nationalstat, falder i fire faser, hvor krigene mellem Sardinien og Østrig i 1848-49, *Den Første Italienske Uafhængighedskrig* kan siges at være en optakt.

HELTEN

Giuseppe Garibaldi (1807-1882), var den herostratisk berømte militære helt, der i vid udstrækning var ansvarlig for, at samlingen fandt sted. De tre øvrige var fundamentet for, at en samling kunne blive bæredygtig: en *regent*, der kunne samle folket under en fælles magt; en *politiker*, der kunne udføre det konkrete politiske arbejde med forfatning, lovgivning, administration etc. og en visionær *tænker*, der kunne formulere det projekt, som et samlet Italien skulle være fælles om. Men Giuseppe Garibaldi var soldaten, praktiker, der sørgede for at lave det beskidte, blodige og brutale arbejde med rent faktisk, stykke for stykke, at samle Italien.

Garibaldi var i sin samtid, skriver historikeren David Gilmour, muligvis den mest berømte person på hele planeten. Hvis man vil have en forestilling i dag om hans berømmelse og popularitet kan kun *Mahatma Gandhi* eller *Che Guevara* måles med ham. Som Guevara var Garibaldi i øvrigt også involveret i frihedskampe flere steder i verden, i årene op til den italienske samling i Sydamerika, hvortil han var flygtet efter at være dømt til døden i forbindelse med deltagelsen i en af Mazzinis mange mislykkede kup-planer. En af Garibaldis mange kvaliteter var hans sans for PR. Alle hans mænd bar markante røde skjorter, og

blev derfor kaldt rødskjorterne. Et element som Mussolini, hvis talent for PR ikke var mindre, et halvt århundrede senere genbrugte, blot var Mussolinis skjorter sorte. Også Garibaldi har sin egen statue i New York, nemlig i Washington Square Park i Greenwich Village.

1859-1860

SAMLINGEN AF ITALIEN

Kongen og regeringen i Piemonte havde fortsat ambitioner om at samle Italien. De allierede sig med Frankrig og fik i 1859 én gang for alle smidt Østrig ud af det italienske område Lombardiet.

Året efter, i 1860, begik den store frihedshelt Garibaldi, den militære bedrift, der først og fremmest har sikret hans eftermæle, nemlig at samle omtrent 1000 'rødskjorter' og lede et oprør på Sicilien som første led i, hvad der skulle blive en komplet italiensk samling.

Garibaldi havde ikke på forhånd afstemt denne plan med Piemontes regering. Her var man faktisk modstander af Garibaldis plan, som man anså

for urealiserbar. Desuden var der bekymring for Garibaldi's tiltagende popularitet i befolkningen. Ville man kunne styre denne revolutionære figur, hvis Garibaldi besluttede sig for at veksle sin popularitet og militære styrke til politisk magt? På den anden side var det vanskeligt for regeringen i Piemonte offentligt at gøre andet end at støtte op om Garibaldi's togt. Garibaldi var jo i gang med det samme projekt som man selv havde kæmpet for – nemlig samlingen af et nationalt Italien. Regeringschefen i Piemonte, Camillo Cavour havde selv anvendt nationalistisk retorik, for at få støtte til sin politik blandt folket, og stod nu med en oprørshelt, der faktisk tog alle disse paroler alvorligt.

Garibaldi havde stor succes med sin opstand på Sicilien, og i Piemonte havde man ikke andre muligheder end at følge i hælene på ham og erklære de områder, som Garibaldi drog igennem, for 'befriede', og man samlede områderne, efter at have afholdt lokale folkeafstemninger. I Piemonte var man stærkt bekymret for hvad Garibaldi kunne finde på, ridende på en bølge af militær succes og folkelig popularitet. Kunne han finde på selv at slå sig op som konge, fx over et syditaliensk område? Én ting er at kæmpe imod en fremmed konge under parolen 'et samlet Italien'. Noget helt andet ville det jo være, hvis lederen i syd var både italiener og havde stor folkelig opbakning, for ikke at tale om legitimitet. Garibaldi gjorde dog alle Cavour's bekymringer til skamme og overlod betingelsesløst de befriede områder til Piemonte.

Med Norditalien og Syditalien under samlet styre var det næste oplagte mål at erobre pavestaterne, der lå som et bælte tværs over den italienske

NOTTINGHAM FOREST RED

At det engelske fodboldhold Nottingham Forest spiller i røde trøjer, skyldes at Garibaldi var på besøg i England i 1864, året før dette arbejderhold blev dannet. Besøget skabte voldsom begejstring, også i Nottingham, der besluttede at klubtrøjerne for det kommende hold skulle være Garibaldi red, hvilket den dag i dag er navnet på trøjefarven.

GIUSEPPE GARIBALDI

At Garibaldi er en sagnfigur, der hyldes vidt og bredt ses af den prominente placering som en kæmpe statue af den revolutionære italiener har fået i Washington Square Park i New York. Garibaldi er afbildet heroisk, klar til kamp, og at han står netop i Washington Square Park er et udtryk for at hans og Italiens kamp for national samling sammenlignes med den kamp USA i 1776 kæmpede for uafhængighed.

støvle og adskilte den nordlige del af Italien fra den sydlige. Cavour, der nu var begyndt at komme på forkant med udviklingen, tog selv initiativ til at angribe for at komme Garibaldi i forkøbet.

Pavestaterne var formelt under overherredømme af Napoleon 3. af Frankrig, men han havde gjort det klart, at han ikke ville forsvare dem hverken militært eller politisk. Piemonte kunne derfor erobre områderne uden den store modstand. Dog ikke Rom. I modsætning til resten af de fransk-kontrollerede områder var der faktisk franske tropper i Rom, og man ønskede for alt i verden ikke at fremprovokere en konflikt med sin nabo.

Kun Rom, der formelt var under overherredømme af Paven, men reelt var beskyttet af Napoleon 3. og staten Venedig under overherredømme af Østrig var nu uden for den italienske stat i 1860.

ITALIENSK DEMOKRATI 1.0

Efter de mange annekteringer og erobringer fulgte manipulerede folkeafstemninger, hvor man i de befriede områder skulle stemme for eller imod tilslutning til den nye stat Italien. I alle tilfælde var ja-procenterne urealistisk høje, ofte omkring 98% eller mere. I Giuseppe di Lampedusas (1896-1957) berømte italienske roman "Leoparden" om 1860'ernes Sicilien, udgivet i 1958, er flere af hovedpersonerne sikre på, at der fifles med resultaterne, fordi den kreds de stemmer i, er så lille, at alle kender alle. Og mange kender

mindst én, der har stemt imod, hvorfor det næsten enstemmige resultat ikke kan passe. De absurde høje tilslutningsprocenter gjorde, at alle, eller i hvert fald mange, hurtigt blev klar over, at der blev manipuleret. Allerede de første spæde erfaringer med det italienske demokrati gjorde det således klart, at demokrati ikke nødvendigvis er udtryk for hele folkeviljen.

1866-1870

VENEDIG OG PAVESTATEN INDLEMMES

Venedigs indlemmelse i Italien i 1866 var resultatet af en ganske ulykkelig og unødvendig blodig proces: Preussen tilbød Italien Venedig som belønning hvis de ville støtte op om et angreb på Østrig. Østrig tilbød derefter Italien Venedig som bytte, hvis de ville holde sig udenfor. Italien valgte at støtte Preussen og tusinder af soldater døde i kampen, selvom Venedig jo også var tilfaldet Italien uden kamp.

Fire år senere, i 1870 lå Rom pludseligt åben, da Frankrig havde kaldt sine soldater hjem for at bruge dem i forsvaret imod Preussen. Så det var en militært set helt ukompliceret erobring af en ubevæbnet by, der fandt sted i 1870, efter at Frankrig reelt havde opgivet byen.

Erobringen af Rom havde dog medført et enkelt problem: Paven. Den største del af Pavestaten blev som bekendt erobret 10 år tidligere, og Paven trak sig tilbage til Rom, hvor franskmændene hidtil havde garanteret hans sikkerhed, og formelt set havde paven haft overhøjhed over Rom. Den italienske stat udråbte ganske vist allerede i 1861 Rom som hovedstad i det samlede Italien, men det havde mere symbolsk karakter, idet det var en by, der var uden for deres kontrol. Først Torino (1861-1865) og siden Firenze (1865-1871) var i praksis rigets hovedstad i samlingsperioden.

Da Rom blev indlemmet i Italien, fik Paven lov til at beholde sit administrative centrum, Vatikanet. Til gengæld erklærede Pave Pius 9. sig som fange i Vatikanet og nægtede at anerkende den italienske stat. Overhovedet for alle verdens katolikker var altså i konflikt med staten Italien, en konflikt, der først løstes 50 år senere under Mussolini.

SAMLING - ELLER ANNEKSION

Man kan diskutere om der reelt var tale om en samling af det italienske område i én, ny stat – eller om den italiske halvø ganske enkelt blev annekteret af Piemonte. Og om der overhovedet var et Italien at samle?

De romantiske tanker man havde gjort sig om Italien som et område, der var bundet sammen i et skæbnefællesskab af kultur og historie viste sig at smuldre i mødet med virkeligheden. I det samlede Italien var der intet fælles sprog, ingen fælles kultur, ingen fælles historie. Italien var ikke betegnelsen for en nation, men for et landområde, på samme måde som Europa i dag også er et klart afgrænset område, men ikke en nation. I dette lange land talte man et hav af dialekter, og en af de første opgaver for risorgimentoens mænd var derfor at få en fælles sprogpolitik. Blandt de mange dialekter, der taltes i landet, valgte man den, der taltes i Firenze, fordi denne mere end nogen anden var forbundet med Italien som kulturnation. Både Machiavellis "Fyrsten", Boccaccios "Decameron" og Dantes "Guddommelige Komedie", tre af verdenslitteraturens absolutte hovedværker, var blevet til i Firenze eller var skrevet af florentinere. Man valgte derfor denne dialekt som det officielle italienske sprog. Her var altså ikke tale om en samling af et fælles folk med et fælles sprog.

Politisk set var der heller ikke tale om en samling, men snarere en annekstion. Piemonte underlagde sig ganske enkelt resten af Italien, ganske vist med nationale paroler om fælles samling, men i realiteten var det Piemonte, der udvidede sit område betragteligt. Den første premierminister i det samlede Italien var Camillo Cavour, der ganske enkelt videreførte sit embede fra Piemonte. Og det samlede Italiens første konge blev Victor Emanuel 2., Piemontes konge. Samlingen af Italien, som havde været på Piemontes politiske dagsorden i mange år, viste sig tydeligvis at være et politisk projekt, der havde til formål at udvide Piemontes magt.

Det ville have været naturligt, hvis den første italienske konge havde heddet Victor Emanuel 1. Men som for at understrege at Italien ikke var blevet samlet som ny nation, men ganske enkelt underlagt Piemonte, forblev Victor Emanuel med at være den 2., også som den første konge (hvis man ser bort fra Napoleon) af det samlede Italien. Således var det ny-udråbte kongedømme Italien den 17. marts 1861 nok en ny nation. Men den overtog Piemontes konge, premierminister, hovedstad og forfatning. Den første tilføjelse til forfatningen efter samlingen kaldtes den ottende, fordi der allerede havde været syv før sammenlægningen i Piemonte. Ud fra denne betragtning var der derfor tale om en udvidelse af Piemontes areal, snarere end en samling af Italien.

Konsekvensen af dette var, at Italien overtog en politisk kultur fra Piemonte, hvor forfatningen fra 1848 gav kongen uhørt meget magt. Victor Emanuel 2. var stærkt opsat på at beholde og udvide denne magt og insiste-

CAMILLO CAVOUR

At det var Camillo Cavour, statsministeren fra Piemonte, der var den ledende politiker under den italienske Risorgimento

var der ingen tvivl om i samtiden, hvor en karikatur-tegning viser alle italienske politikere lydigt dansende til den melodi Cavour spiller.

rede på direkte deltagelse i alt politisk liv. Selvom flere ministre, fx Cavour, var stærke nok til at begrænse kongens indflydelse, var det dog et irritationsmoment, og forfatningsmæssigt resulterede det i at Italien balancerede på kanten mellem enevælde og repræsentativt demokrati.

NORD OG SYD

Mange beboere på den italiske halvø var skeptiske over for ideen om et samlet Italien. Den regionale tilknytning var langt stærkere end den nationale. Modstanden og argumenterne har på mange måder lignet den EU-modstand vi møder i vore dage: hvorfor skal politikere langt væk bestemme over os? Og vil en tættere integration ikke fjerne det, der er karakteristisk ved os? Men den italienske samling fra midten af 1800-tallet og frem var alligevel en sag med en vis folkelig opbakning. Ønsket om at slippe af med en undertrykkende eneheriker var forbundet med ønsket om national samling og selvstændighed, netop fordi de store områder af Italien var underlagt ikke-italienske herskere.

Men for at en sådan samling kan holde på lang sigt, er det en nødvendighed, at man baserer fællesskabet på andet og mere end en fælles fjende. Gerne på fælles kultur, fælles historie og fælles sprog – og det nyligt samlede Italien havde ingen af delene. Der var ikke engang en fælles madkultur. Pasta, som man i dag mere end noget andet forbinder med Italien, var ikke udbredt i det nordlige Italien, hvor man i stedet spiste *polenta*. Nord og syd har i det hele taget betragtet hinanden med stor skepsis og skabt et arsenal af gensidige klichéer om *den anden* (jf kap. 1).

Syden blev, groft sagt, betragtet som underudviklede, kriminelle (de tre store mafia-organisationer er syditalienske fænomener, se kap. 6), analfabeter, dovne – og som nogle, der ikke rigtigt hørte til Europa. Norden blev til gengæld af syden beskyldt for manglende familiefølelse, manglende sans for dyd og for traditioner, for at være overfladiske, hurtigt-snakkende og mere fokuseret på penge end på mennesker. På mange måder har vi altså et klassisk katalog over de fordomme, som et industrielt centrum retter imod en mere traditionelt orienteret periferi – og omvendt.

Italiens første premierminister, Cavour, kom aldrig længere sydpå end Pisa – og han udviste ingen interesse overhovedet for at besøge eller se det enorme område, han var blevet premierminister for. En senere premierminister, Luigi Carlo Farini (1812-1866), besøgte dog Napoli i begyndelsen af 1860'erne. Det var ganske vist før han blev premierminister. Han var der i sin egenskab af vicekonge af Napoli. Han beskrev napolitanerne som "en grød af dovenskab og makaroni" – og efter at have været i syden i ti dage konkluderede han, at det ikke var en del af Italien, men Afrika. Han skrev til regeringen i Torino, at de for alt i verden måtte udvise autoritet over for napolitanerne, da dette område ellers ville blive "koldbranden i Italiens støvle". Den første italienske leder, der for alvor inddrog syden i sine politiske kampagner, var faktisk Mussolini, der i sin valgkampskampagne i de tidlige 20'ere rejste meget intensivt i syden. Og Silvio Berlusconi var den næste.

Alt dette ville naturligvis ikke have været noget problem, hvis Italien med årene blev et stadigt mere integreret område, og forskellene stadigt mere udviskede. Men faktisk kan man argumentere for, at den fælles forestilling om et samlet folk i et samlet Italien havde sin storhedstid i perioden under Mussolini i 1922-1943. Hverken før eller efter har Italien for alvor været samlet i ånden.

Mussolini var på mange måder fuldbyrderen af Risorgimento-bevægelsen, og samtidig inkarnerede han alt, hvad denne bevægelse af samtiden og eftertiden blev kritiseret for: magtkoncentrationen, målets primat over

midlerne, det fokus på italienske dyder, der slog over i chauvinisme over alle andre nationer, overvurderingen af egne politiske og militære evner etc. I perioden under Mussolini udgjorde fascismen, parolerne, krigene, ideologien og uniformerne en (tvangsmæssig) samlende kraft – men efter krigen syntes Italien atter at have svært ved at samle nord og syd.

1870-1922

OPBYGNINGEN AF EN NATION

”Vi har skabt Italien – nu mangler vi blot at skabe italienerne”, skrev en norditaliensk politiker i sine erindringer om denne periode.

At samle et område er, som vi har set, ikke det samme som at skabe en stat. Udfordringerne var enorme for den nye stat, Italien. Et stort arbejde forestod indadtil med at skabe et fælles sprog og en fælles kultur og en fælles historie. En nation, der ikke har samme historie, vil have vanskeligere ved at blive et samlet folk. Den kollektive erindring og den fælles vurdering af fortiden er altafgørende for at skabe sammenhold. Det er derfor, at historie, sammen med sprog og kultur er så vigtigt et element i alle stater og så ofte bliver genstand for ophedede politiske diskussioner.

Udadtil var der også vanskeligheder at tackle. Italien havde nu ambitioner om at blive en af de store spillere på den europæiske scene. Men for at blive en magt, som de øvrige magter tog seriøst, krævedes en stor hær og, i Italiens tilfælde, en stor flåde for at kunne forsvare sig selv. Italien havde ingen af delene. Ingen af de områder, der var underlagt Piemonte, var store militære magter. Piemonte selv havde nok en hær, men ingen flåde. Paradoksalt nok var Piemonte nemlig overvejende en fastlands-nation, uden den store kyststrækning. Derfor gik Italien i gang med at opbygge en enorm flåde, til trods for at Italiens umiddelbart mest naturlige fjende var Østrig – som aldrig har været en stor søfartsnation.

Som en kombination af disse to desperate behov, den nye italienske stat havde – nemlig opdyrkelsen af et enigt folk indadtil og opbygningen af hær og flåde udadtil, blev Italien på mange måder præget af militære og nationalistiske dyder efter samlingen. Ikke at Italiens ressourcer på nogen måde stod mål med landets ambitioner om at blive en politisk og militær stormagt. Som den preussiske jernkansler Otto von Bismarck (1815-1898) hånligt sagde om den ny nation: ”Italien har en stor appetit men dårlige tænder”.

På samme måde som Danmark måtte skabe sig en ny identitet efter nederlaget i 1864 og søge en værdi i at være en lille, betydningsløs og fredelig

nation, skete det omvendte for Italien. Her var en nation, der var tvunget til at søge en værdi i det store, det nationalistiske og det militære – for hvad skulle ellers være formålet med alle de anstrengelser og omkostninger, som samlingen havde betydet?

IL BRIGANTAGGIO: MODSTANDEN IMOD DEN ITALIENSKE SAMLING

I den officielle historieskrivning om den italienske samling i årene efter, blev projektet præsenteret som et fredsommeligt, enstemmigt og demokratisk projekt, som gik helt af sig selv, da først "de fremmede" var smidt ud af Italien. Men sandheden er mere kompliceret. Mange soldater forblev loyale

IL BRIGANTAGGIO

Samlingen af Italien, eller Piemontes annektering af resten af Italien skabte store lommer af modstand, særligt sydpå, langt fra Piemontes centrum. Grupper af bevæbnede oprørere ekæmpede lokalmagten, og skabte store vanskeligheder for

den nye italienske regering. For at afværge beskyldninger om at den nye stat var ramt af en regulær borgerkrig kaldte regeringen disse modstandslommer for røverbander, og beskyldte dem desuden, som vittighedstegningen gør grin med, for at være i ledtog med selve Paven.

KILDE 7

KEJSER NAPOLEON 3. PLANLÆGGER ITALIENS FREMTID

I 1858 indgik Napoleon 3. af Frankrig og Piemontes statsminister Camillo Cavour en hemmelig aftale, den såkaldte Plombières-aftale. Aftalens indhold er ikke kendt i detaljer, men det har været en forløber for den militære aftale, der udgjorde grundlaget for at Frankrig kom Piemonte til hjælp i krigen imod Østrig-Ungarn i 1859. Til gengæld fik Frankrig bl.a. den italienske by Nice – til Garibaldi's store frustration, da det var hans hjemby. Dette notat, skrevet i marts 1856, af Napoleon 3. er rettet til ham selv og hans udenrigsminister, og afslører kejserens tanker allerede to år før Plombières-aftalen.

Målet for alle statsmænd må være at undgå de konflikter som fortsat gærer rundt om i Europa. Man behøver blot at åbne øjnene for at konstatere at det land, der udgør den største trussel imod den europæiske fred er Italien, fordi dets politiske struktur er så uklar. For at ændre denne struktur kræves enten en revolution eller en krig – to skæbnesvangre ekstremiteter. Og under alle omstændigheder, hvem ville så være stærk nok til at påtvinge sin vilje på så mange splittede nationer? Og hvilket sæt af ideer ville være stærkt nok til at forene så mange stater og give dem et fælles formål? Ikke desto mindre tror jeg at man ville kunne forsøge noget, der måske kunne tilfredsstille næsten alle. Et italiensk forbund under formelt lederskab af paven kunne måske lykkes, modelleret efter det Tyske forbund, dvs. en forsamling, udpeget af de forskellige stater, kunne mødes i Rom og drøfte fælles anliggender, uden nogen ændring i grænsedragninger eller indskrænkninger i de enkelte herskeres rettigheder ... Denne forsamling skulle ikke blot beskæftige sig med de centrale områder af fælles interesse for Italien, så som toldsatser, hær og flåde, valuta etc ... men skulle også have en vis administrativ magt, og dets beslutninger skulle være bindende på områder af fælles interesse. Hver stat skulle have en stemme for hver million indbyggere. Således ville Piemonte få fem stemmer, af hvilke den ene ville være for Sardinien, Lombardiet fire stemmer, Toscana én stemme, Parma og Modena én stemme, paven tre stemmer, Napoli fire stemmer, af hvilken den ene er for Sicilien. Totalt 18 stemmer.

KILDE: UDGIVET I A. SAIITA (ED.) (1961) LA GUERRA DEL 1859 NEI RAPPORTI TRA LA FRANCIA E L'EUROPA, 3-A SERIE (ISTITUTO STORICO ITALIANO PER L'ETÀ MODERNA E CONTEMPORANEA, ROME), I, PP. 81-2. HER EFTER MARTIN CLARK: THE ITALIAN RISORGIMENTO, PEARSON LONGMAN 2009 (1998), P. 112-13. OVERSAT FRA ENGELSK AF MIKKEL THRANE LASSEN

KILDE 8

PLOMBIÈRES-AFTALEN

Napoleon 3. og Cavour mødtes i Plombières i 1858, for at fastlægge principperne for et hemmeligt militærforbund rettet imod Østrig. Aftalen foreligger ikke, men nedenfor er et dokument, der i notatform opsummerer hvad de to blev enige om, hastigt nedfældet af en af Cavour's betroede sekretærer og formodentlig til brug for Cavour selv.

Pkt 1: Offensiv og defensiv alliance

Pkt 2: For at cementere denne alliance, ægteskab.

Pkt 3: I tilfælde af at en krig bryder ud i Italien mellem Sardinien [Piemonte] og Østrig, hvad enten denne er erklæret af Sardinien som følge af alvorlige og retfærdige motiver, eller af Østrig, så lover HM [Hans Majestæt] Kejseren af Frankrig at komme HM Kongen af Sardinien til hjælp ved at stille et armékorps og en flåde til hans disposition ...

Pkt 4: Gyldige årsager til at deklarerer krig imod Østrig inkluderer at østrigske tropper okkuperer et hvilket som helst italiensk område, bortset fra det område, der er okkuperet som følge af Wien-traktaten i 1815; at Østrig overtræder gældende traktater; andre årsager af lignende karakter.

Pkt 5: Det franske armékorps, der er nævnt ovenfor, vil blive stillet under HM Kongen af Sardinien's kommando. Sardinien's flåde sluttet til den franske og stilles under kommando af en fransk admiral.

Pkt 6: Når først krigen er begyndt vil begge de kontraherende parter fortsætte den indtil østrigske tropper har forladt italiensk jord.

Pkt 7: Territorier, der er erobret i øvre Italien og langs med Po-sletten, inklusive Venedig, hertugdømmerne [Toscana, Parma og Modena] og de pavelige legationer [dvs. visse nordlige dele af pavestaten, Ferrara, Bologne og Romagna], vil blive føjet til Kongedømmet Sardinien, der herefter vil hedde Kongedømmet Øvre Italien.

Pkt 8: Så snart Kongedømmet Øvre Italien er dannet, vil der blive afholdt en folkeafstemning blandt befolkningen i Savoyen om hvor vidt hertugdømmerne skal sluttes til Frankrig eller til Øvre Italien.

Pkt 9: Forbud imod separatforhandlinger. Lige rettigheder for fredsforhandlere fra begge sider.

KILDE: CAVOUR TO KING VICTOR EMANUEL, 24 JULY 1858, IN C. B. DI CAVOUR (1961), *CARTEGGI DI CAMILLO DI CAVOUR, CARTEGGIO CAVOUR-NIGRA 1858-61* (ZANICHELLI, BOLOGNA), I, PP. 101-4. HER EFTER MARTIN CLARK: *THE ITALIAN RISORGIMENTO*, PEARSON LONGMAN 2009 (1998), P. 113-114. OVERSAT FRA ENGELSK AF MIKKEL THRANE LASSEN

KILDE 9

KEJSER NAPOLEON 3. OG CAMILLO CAVOUR PLANLÆGGER KRIGEN I 1859

Napoleon 3. og Cavour mødtes i Plombières i 1858, for at aftale et hemmeligt militærforbund rettet imod Østrig. Efter at have nået til enighed om aftalens indhold (se kilde 8) forsøger de to at finde en rimelig årsag til at komme i krig med Østrig. Ifølge international ret skal der være gyldig årsag til at involvere sig i krig, den såkaldte Casus Belli. Dokumentet er skrevet af Cavour til kongen i Piemonte Victor Emanuel 2.

[Kejseren] lagde ud med at sige at han havde besluttet at støtte Sardinien med alle sine tropper i en eventuel krig mod Østrig, under forudsætning af at krigen blev ført for en ikke-revolutionær sag, der kunne retfærdiggøres med diplomatiske øjne og frem for alt over for befolkningerne i Frankrig og Europa ... At finde en årsag [til at erklære krig] var hovedproblemet, som skulle løses, før vi ville kunne nå til enighed. Først foreslog jeg, at man kunne anføre de vanskeligheder, det havde medført, at Østrig ikke havde opfyldt sine forpligtelser i handelstraktaten med os. Til dette svarede Kejseren at et mindre handelsanliggende ikke kunne være årsag til at starte en storkrig, hvis bestemmelse det var at ændre kortet over Europa. Så foreslog jeg, at vi gentog de protester vi rejste ved Paris-kongressen i 1847 over den illegitime udstrækning af østrigsk magt i Italien, dvs traktaten af 1847 mellem Østrig og hertugerne af Parma og Modena, Østrigs langvarige okkupation af Romagna og de pavelige legationer, og de nye befæstninger, Østrig har bygget ved Piacenza.

Kejseren accepterede ikke dette forslag. Han bemærkede at siden disse protester ikke havde været tilstrækkelige til en fransk eller britisk interven-